

PRIKAZI

Љубомир Ж. Петровић, ИСТОРИЈА СРПСКОГ СТРЕЉАШТВА, Институт за савремену историју, Београд 2011, 384

Poslednje u nizu izvanrednih istraživačkih poduhvata našeg prerano preminulog kolege, vrsnog istoričara dr Ljubodraga Ž. Petrovića ovaploćeno je u kapitalnu monografiju koja nosi naslov *Istorija srpskog streljaštva*. Preko tri godine savesnog i svakodnevnog naučnog rada uložio je autor u ovo delo posvećeno srpskim strelcima, a da nije dočekao da ga vidi objavljeno u punom sjaju i kako je to uobičajeno uzme u ruke i omiriše sveže odštampano. Ipak, srpska istoriografija je obogaćena temeljnim, iscrpnim i znalački do tančina ukomponovanim istraživanjem na temu sporta koji je svojim trofejima širom sveta proslavio imena domaćih strelaca i same Srbije.

Zasnovana na arhivskim istraživanjima, periodici, brojnoj literaturi i intervjuima koje je Ljubodrag Ž. Petrović dobio od strelaca-doajena, *Istorija srpskog streljaštva* tematski je podeljena na sedam celina. U pitanju su poglavlja: *Okviri razvoja streljačkog sporta, Oblikovanje sportske discipline, Streljačke družine u Srbiji posle 1945, Srpski strelci na domaćoj i međunarodnoj sceni posle Drugog svetskog rata, Organizacija srpskog i jugoslovenskog streljaštva, Strelac, trener, obuka, Strelišta – istorija prostora i Strelci na meti politike*. Na početku je dat predgovor, dok se na kraju nalaze prilozi, zaključak, kratak prevod na engleski jezik, registri ličnih i geografskih pojmova, spisak izvora i literature, skraćenice, kao i beleška o autoru.

Iz predgovora možemo zapaziti sa kolikom je ljubavlju i ličnim simpatijama autor pristupio pisanju *Istorije srpskog streljaštva*. Veličajući sport, Ljubomir Ž. Petrović ukazuje na njegov značaj i mesto u modernom društvu. Ta činjenica se posebno ističe tokom 20. veka, kada je sport korišćen kao plodonosno tle za kreiranje i

predstavljanje pozitivne slike država pod čijim su obeležjima sportisti nastupali. Osim toga, autor naglašava i brojne teškoće sa kojima se tokom svojih istraživanja susretao, kao što su specifična kultura sećanja sportista koji ne vole previše da se osvrću za sobom težeći ka sve boljim dostignućima, ali i skroman, štur i često hroničarski pristup izveštavanju u sportskoj žurnalistici. Pri tome, oskudni su i izvori za proučavanje srpskog streljaštva, među kojima se ističu *Streljački glasnik* do 1918. godine, u periodu posle Drugog svetskog rata *Strelac*, dok je to u najnovije doba *Sportsko streljaštvo*. Diskontinuitet izvora predstavljao je veliki istraživački problem, a ne bi trebalo zaboraviti i da je tokom vojne intervencije NATO u SR Jugoslaviji 1999. godine pod bombama nestala građa Streljačke družine iz Niša koja postoji od 1881. godine. Od značaja za premošćavanje ovih praznina bili su intervjui sa strelcima iz više generacija, memoarska građa, hronike, a od koristi ona istoriografska dela koja su se u sklopu istraživanja vojske i političke ideologije doticala društvenog i vojnog značaja streljaštva. Pri tome treba primetiti i da su mnogi vlastodršci svesno koristili strelce za svoje propagandne i ratne ciljeve.

U *Okvirima razvoja streljačkog sporta*, Ljubomir Ž. Petrović daje pregled razvoja srpskog streljaštva od 19. veka do Prvog svetskog rata, objašnjava razvoj streljaštva u Kraljevini Jugoslaviji i apostrofira vođansku tradiciju streljačkih družina, dok u *Oblikovanju sportske discipline* pažnju posvećuje strelcima entuzijastima, personalizaciji srpskog streljaštva i ustaljenoj mreži družina, iskustvu gađanja u socijalizmu, fiksiranju takmičarskog kalendara i društvenom značaju streljaštva u socijalizmu. Kada su u pitanju poglavlja *Streljačke družine Srbije posle 1945. i Srpski strelci na domaćoj i međunarodnoj sceni posle Drugog svetskog rata*, on razmatra mapiranje srpskog streljaštva koje se kreće između nastavka tradicije i novih okolnosti, us-

pon i uspehe strelaca Vojvodine i Kosova i Metohije, stvaranje jedinstvenog državnog prvenstva svih kategorija, grananje streljačkih disciplina i izlazak na međunarodnu scenu. U naredna tri poglavlja *Organizacija srpskog i jugoslovenskog streljaštva, Strelac, trener i obuka* i *Strelišta – istorija prostora*, postaje nam jasniji period administrativne kontrole takmičenja, jugoslovensko međuratno takmičarsko iskustvo, promene u sportskoj politici posle Drugog svetskog rata, organizacija programa takmičenja, institucionalni razvoj i individualni iskoraci, struktura streljačke družine u socijalizmu. Na svetlost dana izlaze likovi legendarnih strelaca, razmatranja o periodu iskustvene metodologije, potrazi za savremenim sportom, iskusejnjima trenerskog amaterizma i tehničkim aspektima obuke, otkriva se istorija prvih strelišta, opsuje vreme profesionalizacije i modernizacije, ali i sužavanja streljačkog prostora. Poslednje poglavlje *Strelci na meti politike* obrađuje vreme sankcija, kada se streljaštvo našlo u ulozi taoca politike, kao i period 1999. godine koji autor naziva *Strelci pod bombama*.

Istorija srpskog streljaštva bogato je ilustrovana brojnim fotografijama streljačkih zastava, meta, oružja, proglasa, družina, znamenitih ličnosti i šampiona, trofeja, pehara, medalja i drugih simbola ovog uzvišenog sporta. U Zaključku autor napominje da se domaće streljaštvo oslonilo na švajcarsko iskustvo u formiranju sporta i disciplina i ističe da je ono bilo važan deo modernizacije srpskog društva, da su strelci bili prvi u pokretanju sportske štampe, kao i da je streljaštvo imalo multietnički karakter. Prvi svetski rat je izazvao prekid u razvoju streljaštva, ali je u Kraljevini SHS došlo do stapanja austrougarskog i srpskog iskustva. Veze vojske i streljaštva su oduvek bile čvrste, što se prenelo i u socijalistički period. Međutim, stvaranje kvalitetnih takmičara je bio postepen proces, posebno proboj na međunarodnu scenu.

Ipak, čini se da su generacije strelaca vodile borbu da spreče ulazak dnevne politike u sport, a česti su bili i problemi snabdevanja municijom i oružjem. Uspehi domaćih strelaca naročiti su bili vidljivi u periodu krize 1990–2000, o kojem autor iznosi mnoštvo do danas javnosti nedovoljno poznatih detalja.

U svetlosti napisanog, čini se da će *Istorija srpskog streljaštva* ostati prisutna kao jedno od najboljih dela dr Ljubomira Ž. Petrovića, sa neprolaznom vrednošću za srpsku historiografiju. Ono je putokaz i podsećanje kako samim strelcima, tako i široj javnosti i zaljubljenicima u sport. Ipak, u ovoj monografiji posebno će uživati istoričari, jer je autor na izvanredan i jedinstven način ukrstio i analizirao skoro dva veka dugu istoriju streljačkog sporta sa političkom istorijom Srbije.

Miomir Gatalović

Aleksej J. Timofejev, RUSI I DRUGI SVETSKI RAT U JUGOSLAVIJI: UTICAJ SSSR-a I RUSKIH EMIGRANATA NA DOGAĐAJE U JUGOSLAVIJI 1941–1945, Institut za noviju istoriju Srbije, Beograd 2011, 464

Raspad SSSR-a i pad komunizma u zemljama centralne, istočne i jugoistočne Evrope uslovio je, osim dramatičnih političkih, ekonomskih i društvenih promena, i reviziju historiografskih dostignuća u polju istraživanja odnosa između tih naroda i država i Sovjetskog Saveza u periodu Drugog svetskog rata. Zvanične historiografije država realnog socijalizma su u periodu do 1991. godine bile usmerene na glorifikaciju uloge SSSR-a i Crvene armije u procesu oslobađanja od nacističkih okupatora i uspostavljanja narodnih demokratija. Sa demokratskim promenama i narodnim revolucijama ta uloga se promenila, u određenim slučajevima čak u potpunosti preokre-